TURINYS

Pratarmė / 9
Įvadas / 12

I DALIS. ŠLOVĖS METAI / 19

II DALIS. VIRŠ MŪSŲ – TIK PRAGARAS / 137

III DALIS. NUOPUOLIS IR PRALAIMĖJIMAS / 243

Epilogas / 362
Priedai / 381
I. 1939–1945 m. paskandinti povandeniniai laivai / 383
II. Mūšio už Atlantą balansinė ataskaita / 384
Specialiųjų terminų žodynas / 385

Herbertas A. Werneris (1920–2013).

Povandenininko ženklelis.

U-557, kuriame savo povandenininko karjerą pradėjo šios knygos autorius.

Grosadmirolas Karlas Dönitzas (1891–1980). 1939–1943 m. Trečiojo reicho povandeninių pajėgų vadas, 1943–1945 m. – karinio jūrų laivyno vadas.

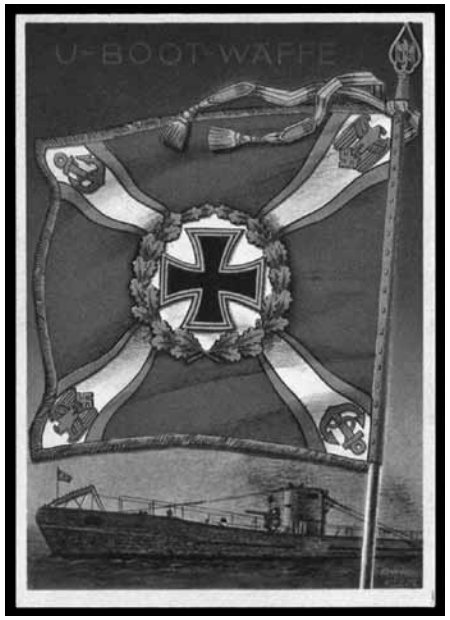

Trečiojo reicho povandeninio laivyno vėliava.

Vokiečių jūrininkai laivo denyje kelia Reicho karo vėliavą (*Reichskriegsflagge*). Apie 1940 m.

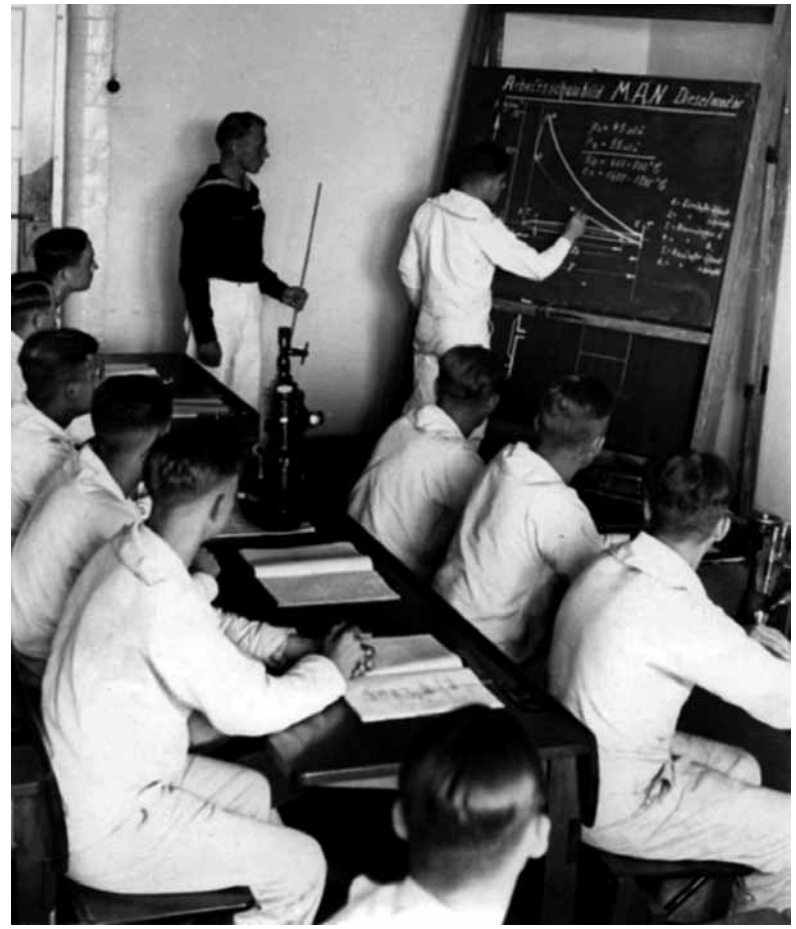

Rengiami Trečiojo reicho karinių jūrų pajėgų auklėtiniai.

Būsimieji jūrų karininkai mokosi naudotis prietaisais.

Trečiojo reicho įmonės „Blohm und Voss“ povandeninių laivų statykla.

Torpedų gamybos cechas.

Vyksta torpedų įkėlimo ir nuleidimo į povandeninį laivą per specialų liuką darbai.

Į laivą įkeltos torpedos netrukus atsiduria kovinio paleidimo sistemoje.

3 SKYRIUS

Gegužės 13-osios rytą U-557 pagaliau buvo paruoštas žygiui. Galiausiai į laivą atsinešėme drabužius ir kelis asmeninius daiktus: rašymo reikmenis, knygas, dantų šepetukus, šeimos ir vienos ar net kelių merginų nuotraukas. Buvo uždrausta turėti skutimosi priemonių. Teko auginti barzdas, nes laive buvo ribotas kiekis gėlo vandens, skirto tik maistui gaminti ir gerti. Leitenantas Seiboldas, atsakingas už krovos darbus, atidžiai prižiūrėjo mus, kol vaikščiojome pirmyn atgal. Dažnai tikrindamas, jis rado kelis butelius alkoholinių gėrimų, uždraustų įsinešti, nereikalingų drabužių ir cigarečių. Galiausiai rado pusiausvyrą tarp paklausos ir pasiūlos.

11.30 val. laivo įgula susirinko laineryje ypatingų pietų prieš išplaukiant. Norėdamas palinkėti mums sėkmės, susibūrė 5-osios povandeninių laivų flotilės štabas. Staiga tapome svarbūs, atsidūrėme dėmesio centre. Po ištaigingų pietų flotilės vadas pasiūlė tostą už kapitoną ir įgulą bei palinkėjo, kad mūsų žygis būtų sėkmingas. Po to pridūrė:

– Kadangi šiandien vieno iš jūsų įgulos narių gimtadienis, manau, kad gegužės 13-oji yra gera diena išplaukti. Tebūnie tai laimės ženklas, kuri neapleis jūsų viso patruliavimo metu. Su gimimo diena, jaunesnysis leitenante Werneri!

To nesitikėjau. Numaniau, kad šią informaciją išdavė Seiboldas, nes jis žinojo mano asmens duomenis.

Išgėrę po paskutinę taurę šampano ir jausdamiesi pakylėti, pasipylėme iš garlaivio į prieplauką. Karinis jūrų pajėgų orkestras garsiai grojo maršą, susirinko didelė minia. Nužygiavę siauru trapu ant U-557 denio, atsidūrėme įprastoje laivo aplinkoje. Paskutinis įgulos patikrinimas, kelios komandos, ir lynus atrišo nuo stulpelių.

Galu į priekį U-557 ėmė iš lėto tolti. Labai lėtai laivas atsiskyrė nuo pirso, ištiesino panirusius horizontalius vairus, o tada padidino greitį. Nuplaukus penkiasdešimt metrų nuo pirso, vado pavaduotojas apsuko laivą ir įsakė užvesti dyzelinius variklius. Stiprus vibravimas nuvilnijo laivo korpusu, ir akimirkai

pro išmetimo vamzdžius pasipylė juodi dūmai. Du eigos sraigtai laivagalyje plakė vandenį, paversdami jį purslotu sūkuriu.

– Abu variklius – puse pajėgumo, pirmyn, kursas – 95 laipsnių.

U-557 staigiai pasisuko į dešinę ir pasileido pirmyn į Kylio įlankos vidurį. Muzika pamažu nutilo, o ant prieplaukos stovinti minia išsiskirstė.

Po valandos pro šliuzų vartus ties Holtenau įplaukėme į Kylio kanalą. Likusią dieną ir kitą naktį mažu greičiu slinkome šiuo siauru vandens keliu. Brėkštant rytui, pasiekėme kanalo vakarinius vartus – šliuzus į Elbės upę ties Brunsbiuteliu, kur mūsų laukė kiti du povandeniniai laivai.

10.00 val. „trijų vilkų gauja“ pasileido į atvirą jūrą. Netrukus žemas krantas ištirpo iki plonytės linijos, o tada visai išnyko už neryškaus horizonto. Mūsų „gauja“ plaukė išsirikiavusi vora, U-557 buvo pačiame priekyje. Budėjau iki vidurdienio – viena iš mano tiesioginių pareigų šiame žygyje buvo budėti ant tiltelio nuo 8.00 ir nuo 20.00 val. Pamainos keitėsi kas keturias valandas, buvau *Obersteurmann** Wiesnerio (jis buvo puskarininkis), ėjusio navigatoriaus ir trečiojo vachtos karininko pareigas, žinioje. Greitai papietavęs grįžau ant tiltelio stebėti, ar nėra dreifuojančių minų. Netrukus kairėje pamatėme Helgolando salą. Deja, prasidėjęs lietus lyg kokia uždanga paslėpė ją nuo mūsų.

„Vilkų gauja“ įveikė netrumpą kelią. Rytuose, už horizonto, liko Danija ir Europos žemynas. Vakaruose, vos už kelių mylių, grėsmingai driekėsi minų laukai, kiek paslėpti jūros paviršiaus. Saulei leidžiantis ir vėl užsiropščiau į tiltelį vykdyti įprastinį budėjimą. Budėjome keturiese, stebėjome dangų ieškodami priešo lėktuvų, žvalgėme jūroje dreifuojančių minų. Pamažu temo, o jūra palaipsniui darėsi vis tamsesnė. Tuomet turėjau marias laiko susitaikyti su Dievu.

Vidurnaktį mane pakeitė Gerloffas. Įsmukau pro liuką ir nusileidau į tamsų laivo vidų. Valdymo bokštelyje žibėjo tik silpna švieselė, sklindanti nuo fosforescuojančio kompaso ciferblato. Valdymo poste tvyrojo prieblanda: vos galėjau įžiūrėti apskritą angą patalpoje, ciferblatus, rankenas, svirtis, sklendes ir visą įrangą. Nedidelė gerai uždengta lempa skleidė blankią šviesą ant jūrlapių stalo. Laivas svyravo ir siūbavo po kojomis, įlingavau į ankštą seržantų skyrių, kur buvo mano mažytė spintelė ir siauras viršutinis gultas. Dvilinkas įlindau į ankštą guolį, atlenkiau aliumininį turėklą ir įsispraudžiau tarp spintelės ir sienos. Niekaip negalėjau užmigti, klausiausi dyzelinių variklių ritmingo

* Vok. *Obersteurmann* – vairininkas.

pokšėjimo, vandens pliuškenimo į geležinį laivo korpusą ir vis mąsčiau, kad plaukiu kovoti su priešu.

Apie 6.00 val. pajutau, jog laivą smarkiai supa: išplaukėme iš Vokiečių įlankos į Skageraką. 8.00 val. įsisupęs į sunkius neperšlampamus rūbus pradėjau budėjimą. Jūra šėlo. Purslai ir taškenos liejosi ant tiltelio. Kai didelės bangos duždavo į valdymo bokštelį, visas laivas siaubingai sudrebėdavo. Du mus lydėję povandeniniai laivai naktį kažkur pasiklydo. U-557 liko vienas beribėje siaučiančio vandens dykynėje. Budėjome ant tiltelio ir tylėdami žvalgėme jūrą, horizontą, dangų.

U-557 kurį laiką plaukė tiesiai į rytus nuo Šetlando salų, skrosdamas kelią per didžiules, purslotas, linguojančias bangas, paskui pakeitėme kursą ir pasukome į vakarus bei šiaurės vakarus – Atlanto link. Vėliau, 23.00 val., kapitonas vėl įsakė pasukti vakarų link. Pasiekėme vietovę, nutolusią apie septyniasdešimt jūrmylių nuo Šetlando salų. Čia turėjome prasiveržti pro britų oro ir jūrų užkardas. U-557 dyzeliniai varikliai patikimai stukseno, laivas, skrosdamas audringą jūrą, išvystė keturiolika mazgų. Kartais už plaukiančių debesų pasirodydavo mėnulis. Mes, keturi budėtojai, bangai artinantis pritūpdavome už antstato, bet vanduo kartkartėmis užliedavo tiltelį, paversdamas jį šaltu baseinu. Rankšluostis, kuriuo buvau apsivyniojęs kaklą, permirko, todėl srovelės tekėjo žemyn per nugarą ir krūtinę. Stovėjau ant tiltelio, prie akių priglaudęs žiūronus, o vanduo tiško į rankoves ir bėgo tiesiai į batus.

Staiga trečiasis padėjėjas tarė:

– Matau šešėlį, pelengas 300 laipsnių. Atrodo, tai krovininis laivas.

Atsisukau, nukreipiau žiūronus nurodyta linkme. Už kokių 6000 ar 7000 metrų neryškus siluetas buvo bekertąs mūsų kurso liniją buku kampu. Laivas plaukė vakarų arba šiaurės vakarų kryptimi.

– Kapitoną į tiltelį! – šūktelėjo Wiesneris į bokštelį santūriu balsu.

Komandą laivo viduje pakartojo du kartus. Po akimirkos iš liuko pasirodė kapitonas. Wiesneris bakstelėjo į pastebėtą taikinį.

Kai Paulsseno akys priprato prie tamsos, jis pamatė laivą ir tarė:

– Perimu vadovavimą. Leiskis žemyn ir pasirenk puolimui. – Tada šūktelėjo į laivo vidų: – Visi į kovinius postus! Vairą dešinėn, ant borto! Kursas – 320 laipsnių. Abu variklius – visu greičiu pirmyn!

Medžioklė prasidėjo. Paulssenas susitelkė ties laivo siluetu. Mes trise įdėmiai žvalgėme visas puses. Vado pavaduotojas užlipo į tiltelį ir prisuko galingus naktinius žiūronus ant taikinių pelengatoriaus. Pakeitėme du ant tiltelio

likusius jūreivius. Seržantas bokštelyje nustatinėjo kompiuterį. Kiti jūreiviai suskubo prie torpedinių vamzdžių. Visa įgula budėjo koviniuose postuose.

Tuo tarpu krovininis laivas pakeitė kursą kairėn, atsukdamas į mus laivagalį. Dėl šio manevro netekome pranašumo. Paulssenas nukreipė povandeninį laivą prieš vėją, jo genamos bangos dužo tiesiai į bokštelio priekį. Tada juodas debesis uždengė mėnulį: kelias minutes beveik nematėme savo taikinio. Visgi kai mėnulis vėl sušvito, pasirodė mūsų grobis, visu greičiu plaukiantis į vakarus.

Paulssenui nepatiko, kaip klostosi medžioklė. Per vidinio ryšio vamzdį jis sušuko į radijo ryšio patalpą:

– Nustatyk radijo bangų ilgį 600 metrų dažnių ruože ir klausykis tarptautinius laivų pokalbių. Jei mus pastebėjo, laivo kapitonas gali kviesti netoliese esančius į pagalbą.

Vos jam davus įsakymą, mūsų taikinys pasuko į dešinę ir tęsė maršrutą ankstesniu kursu. Vado pavaduotojas iš naujo nustatė transporto laivo poziciją, perdavė duomenis į valdymo bokštelį ir paklausė:

– Koks taikinio greitis ir kursas?

Po akimirkos iš apačios pasigirdo Wiesnerio balsas:

– Taikinio greitis – 14 mazgų, kursas – 260 laipsnių.

Tai buvo naujo tipo krovininis laivas, vienui vienas bandantis perplaukti Atlantą. Po septyniasdešimties minučių persekiojimo žymiai sumažinome atstumą tarp laivų, ir atrodė, kad jam nelemta pasiekti kranto. Gaudynės tęsėsi. Mus užvaldė medžioklės įkarštis: nebejautėme nei veidus plakančių bangų, nei kūnais žliaugiančio vandens. Priešais plaukė mūsų pirmasis taikinys, todėl daugiau niekas nerūpėjo. Buvome pasmerktojo laivo matomumo zonoje, bet likome neaptikti, nes virš vandens kyšojo tik valdymo bokštelio viršus. Laikydamiesi apskaičiuoto kurso skynėmės kelią naktyje.

2.15 val. taikinys atsidūrė mums iš kairės, 270 laipsnių pelengu. Nenumaldomai veržėmės pirmyn į puolimo poziciją, garsiai tratant dyzeliniams varikliams. 3.00 val., kai Paulssenas truputį pakeitė kursą, sugebėjome nepastebėti aplenkti laivą. Iš krovininio laivo radijo stoties nebuvo girdėti jokių pranešimų. Taikinys keitė kursą tolygiais intervalais, todėl buvome beveik įsitikinę, kad mūsų ataka pasiseks.

3.25 val. kapitonas liepė pavaduotojui pasiruošti leisti torpedas. Kernas atsistojo prie TP*, jį nukreipė į priešų laivą ir suriko į bokštelį, užgoždamas dyzelinių variklių tratėjimą:

* Taikinių pelengatorius.

– Paruošt pirmus keturis torpedinius aparatus antvandeniniam puolimui! Atidaryt torpedinių aparatų sklendes! Taikinio kampas 50 laipsnių kairėje, greitis 14 mazgų, atstumas – 1000 metrų, torpedos gylis – 7 metrai. Pasiruošt!

– Pirmi keturi torpediniai aparatai paruošti, – išgirdome atsakymą iš bokštelio.

Laivas turėjo atlikti dar vieną posūkį – paskutinį, jei mūsų skaičiavimai buvo teisingi. O jie tokie buvo. Krovininis laivas pakeitė kryptį tą pačią akimirką, kaip ir buvome numatę, pasukdamas priekį mūsų linkme ir lėkdamas tiesiai į Paulsseno paspęstus spąstus. Kapitonas apgręžė povandeninį laivą į puolimo poziciją, atsukęs priešui tik mažiausiai matomą siluetą.

Išniręs iš tamsos laivas slinko mūsų link lyg koks siaubūnas, artėdamas prie 1000 metrų žymės.

– Pavaduotojau, leisk torpedas! – sušuko Paulssenas.

Kernas dar kartelį nusitaikė, tada riktelėjo:

– Pirmasis torpedinis aparatas, ugnis! Antrasis torpedinis aparatas, ugnis!

Tuo pačiu metu jis nuspaudė svirtį ties TP, kuri aktyvavo torpedinį aparatą. Pajutome dvi atskiras atatrankas, dvi torpedos išlėkė iš laivo ir purslodamos pasileido priešo link. Pro žiūronus įsistebeilijome į tą tamsų, kas akimirką vis didėjantį metalo kalną. Kažkas skaičiavo:

– Trisdešimt penkios… trisdešimt šešios… trisdešimt septynios…

Staiga virš krovininio laivo pakilo didžiulis ugnies stulpas. Po akimirkos siaubinga garso banga rėžė per ausis. Taip atrodė laivo mirtis.

Vidinio ryšio vamzdyje pasigirdo linksmas Seiboldo balsas:

– Raportuoju iš radijo ryšio patalpos. Laivas siunčia tokius pranešimus: „Vokiečių povandeninis laivas. Mus torpedavo. Skęstame. 59 laipsniai šiaurės platumos…“ Pranešimo baigti nespėjo.

Beveik iš karto krovininis laivas pasviro ant kairiojo borto. Mačiau, kaip jo įgula nuleido kelias gelbėjimo valtis. Kitos valtys tabalavo, keistai pakrypusios po nuleidimo kranu. Didžiulis pramuštas laivo korpusas išsiskyrė juodumu raudonų, geltonų ir oranžinių liepsnų fone. Vaizdas buvo siaubingas ir kerintis.

Paulssenas pasuko U-557 šalin nuo skęstančių nuolaužų kalno, užvėrėme torpedinių vamzdžių angas, o jūreiviai paliko kovinius postus. Nepataisomai sugadintas laivas skendo, grimzdamas vis giliau. Tada jo priekis trūkčiodamas apsivertė, laivagalis, o po jo ir visas laivas paniro. Neliko nieko, tik gelbėjimo plaustai, vėtomi aukštų bangų.

Pirmąjį laimikį „sumedžiojome“ gegužės 19 d. 4.10 val. Šią greitą pergalę pelnėme rajone, kurį daugelis povandeninių laivų stengėsi aplenkti. Tai buvo neeilinis žygdarbis, po kurio į savo nuskandintų laivų sąrašą galėjome įtraukti ne mažiau kaip 7000 tonų. Per kelias dienas susikaupusi įtampa pagaliau atslūgo. U-557 toliau visu greičiu skriejo iš naujo parinktu kursu. Kapitonas stengėsi nuplaukti kiek įmanoma toliau nuo paskandinto laivo, teisingai numanydamas, kad netrukus tame rajone pasirodys gausios priešo pajėgos.

Po devynių valandų budėjimo ant tiltelio buvau visas permirkęs ir drebėjau. Kai leidausi į laivą aliumininėmis kopėčiomis, su kiekviena pakopa iš aulinių batų šliuksėjo vanduo. Nusiplėšiau kiaurai peršlapusią uniformą ir apatinius rūbus, pakabinau juos džiūti laivagalio torpedų skyriuje ir, nuogutėlis perbėgęs laivą išilgai, įsiropščiau į ankštą gultą.

Kelias dienas U-557 tęsė žygį jūros paviršiumi, abu varikliai dirbo puse pajėgumo. Vėjas pūtė šuorais, o bangos jūroje atrodė it kalvos. Laivą be pertrūkio mėtė, vėtė, blaškė, svaidė ir sūpavo. Viduje tvyrojo nepakenčiama drėgmė. Kondensato lašai, susiformavę ant šalto geležinio korpuso sienų, srovelėmis bėgo į lijalinius vandenis. Maistas gedo, turėjome mesti jį už borto. Duona sudrėko ir ėmė pelyti. Popierius sumirkęs ištižo. Rūbai sudrėko ir niekada neišdžiūdavo; viskas, ką liesdavome, buvo šlapia ir slidu. Kelias dienas nežinojome tikslių savo koordinačių. Negalėjome nustatyti laivo vietos pagal dangaus kūnus: nebuvo matyti nei saulės, nei mėnulio. Tik kasdieninis panėrimas gelbėjo mus nuo sūpavimo ir tyškančio vandens. Nugrimzdę į ramią gelmę įvykdydavome užduotį, kurios kitur negalėjome atlikti: valgydavome neišmesdami maisto ant grindų arba į lijalinius vandenis. Atsigaudavome per vieną arba dvi valandas, o tada vėl tekdavo susigrumti su vandens ir vėjo stichijomis. Tie kasdieniai panėrimai niekada neprailgdavo, o į paviršių visada iškildavome per greitai.

Vis dar besigalynėdami su audringais orais, iš štabo gavome išskirtinės reikšmės radijo pranešimą. Buvome informuoti, kad Vokietijos didžiausias linijinis laivas „Bismarck“ vykdė netikėtą puolimą Šiaurės Atlante, o jam talkino sunkusis kreiseris „Prinz Eugen“. Gegužės 24 d. visiems jūroje buvusiems povandeniniams laivams paskelbė, kad „Bismarck“ pasiekė greitą pergalę prieš britų drednoutą „Hood“ – Jo Didenybės galingiausią laivą. Vokiečių povandeniniams laivams liepė budėti ir pasirengti vykdyti įsakymus, susijusius su būsimomis „Bismarck“ operacijomis. Manėme, jog Atlante pasirodžius šiems

dviem Vokietijos laivams, įgijome didelę persvarą. Šiaurės Atlantas tapo mūsų priešakinėmis pozicijomis, todėl plaukioti ten būtų pražūtinga tiek Didžiosios Britanijos metropolijos laivynui, tiek Sąjungininkų prekybiniams laivams. Mūsų įsitikinimą patvirtino radijo pranešimai, kuriuos gavome iš kitų povandeninių laivų. Vykdydamas naujausias užduotis, U-556 nuskandino laivų, kurių bendrasis tonažas siekė daugiau nei 30 000 tonų. Per kelias savaites U-203 ir U-93 bei kiti povandeniniai laivai sunaikino beveik 100 000 tonų Sąjungininkų laivų.

Gegužės 25-osios vakare, saulei dar nenusileidus, mes, trečiosios pamainos budėtojai, horizonto vakarinėje pusėje pastebėjome ilgą debesų juostą, aptrauktą tamsiu dūmeliu. Po kelių minučių supratome, kad dūmai kyla iš daugybės laivų kaminų, netrukus įžiūrėjome begalę laivų stiebų. Judėjome kursu, kuris kirtosi su konvojaus plaukimo kryptimi.

Staigiai sureagavęs Wiesneris sušuko: „Kapitoną į tiltelį!“

Atskubėjęs Paulssenas nukreipė žiūronus ir išpylė visą tiradą komandų. Pasigirdo aliarmo signalas. Sušokome vidun per liuką, U-557 įsirėžė į bangas ir po dvidešimties sekundžių jau buvo paniręs. Kai laivas išsilygino, įgula išsilakstė į kovinius postus.

– Į periskopinę gilumą, – sukomandavo kapitonas.

U-557 pakilo į nurodytą gilumą. Vado pavaduotojas užlipo į valdymo bokštelį, o aš perėmiau laivo valdymą. Mažoje patalpoje pasklido periskopo pakėlimo variklio ūžesys. Paulssenui buvo sudėtinga sureguliuoti periskopą, kurį teko tai kelti, tai leisti žemyn dėl įsibangavusios jūros. Sonaro operatorius raportavo, kad konvojus sparčiai artėja. Netrukus savo ausimis išgirdome daugybės laivų sraigtų gargždesį. Akustikas nustatė, jog konvojaus priekyje plaukia eskorto grupė. Besisukančių laivo sraigtų plakimas plačiai sklido nuo vakarų pusės. Tada išgirdome veriamą skardų skambesį – tai buvo ASDIC impulsai, skleidžiami eskadrinių minininkų, bandančių susekti povandeninius laivus. Daugeliui iš įgulos narių tai buvo naujas pojūtis. Kiekvienas skvarbus garso impulsas perverdavo laivą, lyg kas būtų plaktuku kalęs per kamertoną, jis nuvilnydavo laivo korpusu ir išsiveržęs plačiai pasklisdavo aplink. Tuo tarpu duslus daugybės stūmoklinių variklių stuksenimas ir garo turbinų čežėjimas, palaipsniui garsėjęs, vėl ėmė tolti. Akustikas raportavo, kad konvojus pasuko pietų kryptimi.

Staiga išgirdome greitai besisukančio laivo sraigto garsą – tai buvo eskadrinis minininkas. Kapitonas greitai apsuko periskopą ir riktelėjo:

– Trys eskadriniai minininkai 320 laipsnių pelengu, atstumas – 3000 metrų. Vairą kairėn, ant borto, naujas kursas – pietūs.

Būtume galėję atakuoti artėjančius eskadrinius minininkus, bet Paulssenas protingai pasirinko brangesnį ir saugesnį žaidimą. Netrukus jis patenkintas sušuko:

– Kas per vaizdas! Paruošt visus penkis torpedinius aparatus paleidimui. Taikinio greitis – 10 mazgų, taikinio kampas – 30 laipsnių kairėje, torpedos gylis – 7 metrai, atstumas – 1200 metrų. Ei, pavaduotojau, tik pažvelk į šį paradą!

Kernas pasilenkė į priekį, prispaudė kaktą prie guminio okuliaro apvado ir net išsižiojo:

– Jų ten mažiausiai trisdešimt vienetų… Linguoja it drambliai.

Kapitonas toliau žvalgė aplinką, bet netrukus pašoko ir nuleido periskopą.

– Abu variklius – visu greičiu pirmyn! – šūktelėjo jis. – Vyr. mechanike, greičiau neriam! Leisk laivą žemyn!

Eigos sraigtai sukosi it pašėlę, laivas stipriai vibravo ir grimzdo vandenyno dugno link.

– Pasiruošt giluminėms bomboms! Išlygint laivą 170 metrų gylyje.

Erzinantis artėjančio eskorto keliamas šiugždesys vis garsėjo, užgoždamas trisdešimties krovininių laivų grikšėjimą. Eskadrinis minininkas kirto povandeninio laivo judėjimo trajektoriją mums iš galo ir toliau pasileido šiaurės rytų kryptimi. Federis pamažu vėl iškėlė U-557 į periskopinę gilumą, šis manevras užtruko beveik dvidešimt minučių. Tuo tarpu konvojus dar kartą pakeitė kursą, ir Paulssenas, greitai apžvelgęs horizontą pro periskopą, suprato esąs netinkamoje pozicijoje: nunėrėme per toli į šiaurę ir nebegalėjome paleisti taiklaus šūvio.

21.15 val., vos keturiasdešimt penkios minutės prieš sutemstant, Paulssenas nusprendė sulaukti nakties, o tada išnirti į paviršių ir priartėti prie konvojaus iš galo. Valdymo bokštelyje išdalijo neperšlampamus drabužius kovinei pamainai, kurios nariai pasiruošė budėti ant tiltelio. Perdaviau laivo valdymą kitam, nes mane paskyrė į kovinę komandą. Praėjo pusvalandis, o kapitonas vis stebėjo, palinkęs prie periskopo. Akustikas pranešė, kad konvojus ir vėl pakeitė kursą. Daugybės stūmoklinių variklių ir besisukančių sraigtų garsai, skardėję vandenyno platybėse, vertė mūsų širdis plakti greičiau.

22.45 val. Paulssenas pašoko nuo kėdės ir sukomandavo:

– Prapūst visus rezervuarus!

Kai tik U-557 iškilo į paviršių, Paulssenas pasuko liuko svirtį. Šis atsidarė, ir vėjas staugdamas bloškė purslus mums į veidus. Penkiese nusekėme kapitonui iš paskos ant tiltelio. Tą naktį nešvietė mėnulis, tvyrojo tamsa – puikios sąlygos surengti puolimą. Povandeninis laivas liko apsemtas, denį skalavo vanduo. Išvystęs greitį, U-557 lingavo ant bangų, persekiodamas taikinius.

Signalininkas raportavo:

– Matau šešėlius, pelengas 25 laipsniai, atstumas – 5000 metrų.

– Matau šešėlius, pelengas 350 laipsnių, – šūktelėjo kitas.

Konvojus buvo tiesiai ant kurso linijos, pamažu prie jo artėjome. Paulssenas pasielgė protingai ir nemačiomis priplaukė prie vieno krovininio laivo vos per tris šimtus metrų nuo laivagalio. Neįtikėtina, bet eskorto laivų nebuvo: jie naršė visai kitoje pusėje. Vilkas įsisuko į bandos vidurį.

– Abu variklius trečdaliu, pirmyn! – riktelėjo Paulssenas.

Tada jis kreipėsi į pavaduotoją:

– Ketinu įsibrauti tarp dviejų kolonų. Pasirūpink, kad vienam laivui tektų vienas šūvis. Leisk torpedas pirmiausia į tolimiausią ir didžiausią, paskiausiai – į artimiausią. Leisk į abi puses, bet išlaikyk laivo kursą.

Tamsūs siaubūnai nuo mūsų buvo nutolę nuo keturių iki septynių šimtų metrų. Atsidūrėme neįtikėtinoje padėtyje: nepastebėti plaukėme tarp priešo laivų armados, nevaržomai rinkdamiesi, kuriam iš jų lemta paskęsti.

Laivo vado pavaduotojas kelis kartus patikrino, kad taikinių parametrai būtų teisingi:

– Taikinio kampas 70 laipsnių dešinėje, atstumas – 500 metrų, greitis – 11 mazgų…

Pasigirdo kapitono šūksnis vėjyje:

– Pavaduotojau, leisk torpedas! Užkurk jiems pirtį!

Pavaduotojas suriko, nustelbdamas jūros ošimą:

– Pirmąjį torpedinį aparatą paruošk! Šauk! Antrąjį torpedinį aparatą paruošk! Šauk!

Tada jis pažiūrėjo į kairę ir liepė paleisti trečiąją, ketvirtąją ir penktąją torpedas. Buvo 23.40 val. Penkios torpedos skrodė vandenį, artėdamos prie linguojančių siluetų. Įsitempę laukėme. Negalėjome pakeisti kurso, kol pirmoji torpeda neatsitrenkė į taikinį.

Pirmasis sprogimas driokstelėjo iš dešinės, antrasis – iš kairės. Po jo pasigirdo dar vienas. Vėl blyksnis, ir beprotiška sprogimų salvė sudrebino orą. Išvydome raudonas bei geltonas liepsnas ir išsilydžiusio plieno pliūpsnius,

pakilusius į orą. Girdėjome duslų lūžtančių španhautų pokšėjimą, krintančių laivo stiebų cypimą. Pragaras įsismarkavo. Mūsų veiduose mirgėjo laukinės ugnies atspindžiai.

Iš konvojaus laivų paleido tuzinus signalinių raketų, kurios pakilo į dangų, piešdamos didžiulius puslankius. Vienas iš pamuštų laivų, kokių 7000 tonų transporto laivas, pasviro ant borto, bangose užgesindamas kilusį gaisrą. Jis apvirto kiliu aukštyn, laivagalis iškilo priešmirtinėje agonijoje, apnuogindamas vairo plunksną bei sraigtą tviskančioje šviesoje, ir laivas greitai paniro po vandeniu. Antrasis laivas perlūžo pusiau, susiskleidė lyg žirklės. Nuaidėjo sprogimas, jis ėmė skęsti. Trečiasis transporto laivas, apimtas ugnies, dreifavo už kolonos ribų. Pasigirdo driokstelėjimas, nurovęs laivo tiltelį, ir dar vienas ugnies stulpas išsiveržė į dangų. Dideli plieno, nuolaužų gabalai krito aplink. Pasislėpėme už antstato ir laukėme, kol liausis geležies lietus. Lyg apimtas agonijos, laivas atliko paskutinį piruetą ir nugrimzdo mažiau nei per minutę. Keletas degančių lentų – tai viskas, kas liko iš trijų britų laivų. Jų nuostoliai būtų buvę didesni, jei po pirmojo torpedos sprogimo konvojus nebūtų staigiai pakeitęs kurso į šiaurės rytus. Dėl šio staigaus posūkio dvi torpedos nepataikė.

Puolimui pasibaigus stovėjau atsirėmęs į periskopo šachtą, žvalgydamas vandenyną ties laivagaliu. Du eskorto laivai lingavo tolėliau už mūsų, jų signalininkai audringoje jūroje negalėjo pastebėti žemo povandeninio laivo silueto. Paulssenas nukreipė laivą konvojaus link. U-557 ir vėl įsitaisė saugiu atstumu nuo paskutinių tamsos apglėbtų laivų ir sekė jiems pavymui. Kernas pasišalino nuo tiltelio, norėdamas patikrinti, kaip iš naujo užtaisomos torpedos. Seiboldas išsiuntė radijo pranešimą, informuodamas povandeninių laivų flotilės vadą apie susidūrimą su britais. Mes, likusieji ant tiltelio, toliau stebėjome vingiuojantį konvojų ir ruošėmės naujai atakai.

2.30 val. vado pavaduotojas raportavo, jog visos torpedos užtaisytos. Kapitonas prisiartino prie transporto laivų, planuodamas pakartoti mūsų sėkmingą prasiskverbimą. Pradėjome antrą puolimą, padidinę abiejų variklių apsukas iki maksimumo. Šalimais nebuvo matyti nė vieno eskorto laivo. Vienaip ar kitaip, buvome per arti konvojaus, kad eskadriniai minininkai galėtų saugiai kontratakuoti.

Liuko angoje pasirodė Seiboldas ir sušuko, kad būtų girdėti per šniokščiančią audrą:

– Tamsta, pranešimas iš štabo: NUTRAUKTI PUOLIMĄ. SIŲSKITE RADIJO ŠVYTURIO SIGNALUS. SEKITE KONVOJŲ IR LAUKITE NAUJŲ ĮSAKYMŲ.

Paulssenas sukandęs dantis nusikeikė. Po šio įsakymo privalėjome laukti, kol mūsų išsiųsti radijo švyturio signalai privilios kitus povandeninius laivus, kad galėtume pasidalyti grobį. Kapitonas piktai liepė sumažinti greitį. U-557 atsiliko nuo laivų kolonos ir po naktinio horizonto priedanga pasuko į šiaurės vakarus. Nuolat stebėjau vandenyną priešais save. Pamačiau kraupų vaizdą. Iš kairės, vos už tūkstančio metrų, tiesiai mūsų link artėjo eskadrinis minininkas, o priešais jį tartum kokie ūsai kilo baltos bangos. Kiti du eskadriniai minininkai plaukė gretimai. Akimirką negalėjau pratarti nė žodžio. Pagaliau sušukau:

– Eskadrinis minininkas! Pelengas – 340 laipsnių, objekto kampas – nulis laipsnių!

Paulssenas sureagavo nedelsdamas:

– Vairą dešinėn, ant borto. Abu variklius visu pajėgumu, pirmyn!

U-557 supdamasis pasviro į šoną ir staigiai ėmė skriesti puslankį. Tada laivas maksimaliu greičiu pasileido vakarų kryptimi, tiesiai į bangų mūšą. Trys persekiotojai, atsidūrę mums už laivagalio, smarkiai lingavo purslotame vandenyne. Laivų nosys tai giliai panirdavo į bangas, tai, minininkams iškilus ant keteros, pasirodydavo kiliai. Net ir stipriai supdamiesi ant bangų, laivai mus vijosi. Spoksojau į priešą, lyg vienintelis būčiau galėjęs sulaikyti juos per atstumą. Jei tik būtume galėję plaukti vienu ar dviem mazgais greičiau, galiausiai būtume sugebėję nuo jų atitrūkti. Dyzeliniai varikliai garsiai tratėjo, povandeninis laivas smarkiai vibravo, bet mane nupurtė šiurpas supratus, jog jie vis artėja.

– Aliaaarmas! – kapitono šūksnis perskrodė nakties tamsą. Mes sušokome žemyn per liuką, per valdymo bokštelį, ir atsidūrėme ant grindų plokščių. Paulssenas šaukė, nustelbdamas kilusį erzelį:

– Nerk į 170 metrų gylį! Greičiau, leidžiamės dugnan!

Kol vyriausiasis mechanikas baubė komandas į mikrofoną, kapitonas apsuko laivą. Sukomės tiesiai į eskadrinius minininkus, o šie nesulaikomai artėjo prie purslotos mūsų panėrimo vietos. Lyg pamišę bandėme sužlugdyti puolimą, U-557 nutaikė žemyn laivo priekį stačiu kampu, vandenyno dugno link, bet jo galas liko pavojingai arti paviršiaus. Eskorto laivų sraigtų čiuženimas grėsmingai garsėjo. Vyrai žvelgė į viršų laukdami to, kas neišvengiama.

Tada pajutome siaubingą sprogimą. Nežmoniška jėga trūktelėjo U-557 už laivagalio į viršų ir smarkiai supurtė, įgulą nubloškė ant grindų plokščių,

o visame laive dingo apšvietimas. Antra detonacija driokstelėjo po kelių akimirkų. Ėmė sproginėti, it virš galvos būtų pratrūkęs griaustinis.

Federis suriko:

– Įjungt avarinį apšvietimą! Prapūst trečiąjį ir penktąjį rezervuarus! Abu gylio vairus aukštyn!

Ėmė blykčioti kai kurios lemputės. Dėl taikliai paleisto užtaiso laivas nugrimzdo į 185 metrų gylį, bet vyriausiasis mechanikas neprarado valdymo. Tai buvo greičiausias panėrimas jo gyvenime.

Paulssenas įsakė laikytis tylos. Jis kalbėjo tykiai, beveik pašnibždomis:

– Varikliai – tyli eiga, kairysis variklis – 70 apsukų, dešinysis – 60 apsukų.

Išjungėme visus pagalbinius variklius ir nereikalingą įrangą. U-557 plūduriavo neįtikėtinai giliai, be jokio garso. Akustikas raportavo:

– Objektas 120 laipsnių pelengu, antras objektas – 225 laipsnių.

Mums nereikėjo sonaro operatoriaus paaiškinimų, kad suprastume, kas vyksta virš vandens. ASDIC impulsai vėrė laivo korpusą lyg strėlės. Virš mūsų esantys eskadriniai minininkai ruošėsi naujai atakai. Girdėjome, kaip veikia jų siurbliai ir pagalbiniai varikliai. Net išgirdome, kaip kažkas netyčia numetė plaktuką. Akimirkai visi trys persekiotojai išjungė variklius. Tada vienas iš eskadrinių minininkų paleido turbiną, sraigtas ėmė suktis maksimaliu greičiu, laivas pajudėjo. Sraigto čiuženimas sumišo su aukšto dažnio ASDIC impulsais, kiaurai veriančiais laivo korpusą ir kiekvieno jūreivio širdį. Kai eskadrinis minininkas praplaukė virš mūsų, išgirdome vieną, du, tris tolimus pliūkštelėjimus. Jis svaidė gilumines bombas.

Nuaidėjo kurtinami sprogimai laivagalio kairėje. Povandeninis laivas suvaitojo gavęs smūgį ir staigiai sprūdo šalin nuo kitų užtaisų. Ataką iškart pradėjo antrasis persekiotojas.

– Abu variklius visu greičiu pirmyn! – sušuko kapitonas. – Laikykitės, jūreiviai!

Pasigirdo dar trys siaubingi sprogimai. U-557 laivą supurtė, grindų plokštės pašoko, viduje sušvilpė oras, bet korpusas liko sandarus. Paskutinis užtaisas sprogo laivagalio dešinėje. Atrodė, jog mūsų medžiotojai tiksliai nežinojo povandeninio laivo pozicijos. Išsigelbėjome dėl audringos jūros ir neįtikėtinai didelio panirimo gylio. U-557 spruko, o eskadriniai minininkai liko toli gale. Tris valandas plaukėme tylia eiga, o priešas nenustojo sprogdinti giluminių bombų. Paulsseno nuomone, turėjome nuplaukti penkis tūkstančius metrų nuo mūsų medžiotojų, kad būtų saugu.

5.00 val. U-557 iškilo į paviršių. Gaivus oras plūstelėjo į laivo vidų. Vis dar buvo tamsu. Tęsėme žygį rytų kryptimi, visu pajėgumu veikė tik vienas dyzelinis variklis, o kitas krovė išeikvotus laivo akumuliatorius. Pradėjome vykdyti įprastą budėjimą. Pasprukome nuo povandeninių laivų naikintojų grupės ir ėmėme toliau persekioti nuplaukusį konvojų.

Gegužės 27 d., vos prašvitus, radijo ryšio operatorius priėmė skubų pranešimą iš povandeninio laivyno vadovybės štabo: SKUBU. VISI POVANDENINIAI LAIVAI, TURINTYS TORPEDŲ, NEDELSDAMI VISU GREIČIU PRIVALO VYKTI Į KVADRATĄ BE 29, KUR YRA „BISMARCK“.

6.35 val. Paulssenui, stovėjusiam ant tiltelio, perdavė dekoduotą pranešimą. Tuo metu nuo įsakymo paskelbimo buvo praėjusios mažne aštuonios valandos. Jį išleido dar vakare, 21.15 val., kai buvome panirę ir negalėjome jo priimti. Kadangi didesniąją dalį nakties mus persekiojo priešas, neturėjome jokios informacijos apie keblią laivo „Bismarck“ padėtį. Numanėme, jog linijinis laivas tikriausiai susidūrė su didesnėmis priešo pajėgomis po to, kai jį lydėjęs „Prinz Eugen“ gavo įsakymą atsitraukti. Paulssenui reikėjo staigiai priimti sprendimą. Ar jam derėtų toliau persekioti konvojų, ar skubėti į pagalbą mūsų didžiajam laivui? „Bismarck“ pozicija buvo nutolusi nuo U-557 daugiau nei tris šimtus penkiasdešimt jūrmylių pietryčių kryptimi – per toli, kad ten nusigautume tą pačią dieną. Kol Paulssenas mąstė, kaip pasielgti, perėmėme radijo pranešimą iš U-556. Jame buvo sakoma, kad „Bismarck“ dalyvauja nelygiame mūšyje, todėl mūsų kapitonas apsisprendė nedelsiant pasukti povandeninį laivą link paskutinės perduotos „Bismarck“ pozicijos. Tuo metu nežinojome, kad, U-557 plaukiant pietų kryptimi, du priešo linijiniai laivai, vienas lėktuvnešis, du kreiseriai ir pustuzinis eskadrinių minininkų apsupo „Bismarck“ laivą tolimame mūšio lauke ir buvo besuduodą *coup de grâce** didžiausiam vokiečių karo laivui.

Vandenynas įsibangavo, vėjai ėmė smarkauti. Vanduo taškydamasis prausė mums veidus. 9.25 val. pastebėjome du eskorto laivus, todėl sugaišome papildomą pusvalandį, plaukdami lankstu ir bandydami jų išvengti. Vis dėlto grįžę į ankstesnį kursą sužinojome, kad mūsų užduotis neteko prasmės. 11.50 val. iš štabo gavome tokį pranešimą: „BISMARCK“ NUSKANDINTAS PO SUTELKTO PRIEŠO APŠAUDYMO. UŽDUOTIS VISIEMS

* Pranc. *coup de grâce* – paskutinis kirtis (šūvis), suduodamas priešininkui prieš mirtį.

ŠALIA ESANTIEMS POVANDENINIAMS LAIVAMS – IEŠKOTI IŠSIGELBĖJUSIŲJŲ.

Visą naktį ir kitos dienos rytą plaukėme pietryčių kryptimi per rimstantį vandenyną, kvadrato BE 65 link, kur laivas „Bismarck“ kovėsi paskutinį kartą. Gegužės 29-osios vidurdienį pasiekėme jo nuskendimo vietą, pavėlavę dvi dienas ir septynias valandas. Ramiai siūbavo vanduo, aptrauktas storu sluoksniu mazuto ir nusėtas nuolaužų. Kol įprastinės pamainos jūreiviai ieškodami priešo stebėjo jūrą ir dangų, mes keliese žvalgėme laivo nuolaužas, bandydami aptikti išsigelbėjusiųjų. Neradome nė vieno. Nepamatėme nė vieno kūno, nė vieno gelbėjimo plausto ar liemenės. Visą dieną naršėme vietovę, bet paskui pasukome atgal, šiaurinių konvojų kelių link.